

Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit! Verspreidingsfase

Doorbraakprogramma voor bevordering van zelfmanagement en zelfredzaamheid bij jongeren met chronische aandoeningen in de transitiefase

Initiatiefnemers:

Kenniskring Transities in Zorg, Hogeschool Rotterdam (Instituut voor Gezondheidszorg) en het Kwaliteitsinstituut voor de gezondheidszorg CBO

Het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit!

In januari 2010 start de **verspreidingsfase** van het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit!. Het Actieprogramma is gericht op het invoeren van verbeteringen op het gebied van de inhoud en de organisatie van de zorg voor jongeren met chronische, somatische aandoeningen. De belangrijkste uitdaging is om jongeren met chronische, somatische aandoeningen beter te ondersteunen bij het verwerven van zelfmanagement en zelfredzaamheid in hun transitie (overgang) naar volwassenheid. Daarbij worden inhoudelijke en organisatorische verbeteringen in de transitie van kinderzorg naar de zorg voor volwassenen nagestreefd.

Het Actieprogramma duurt in totaal drieëneenhalf jaar en bestaat uit 3 fasen, waarvan de eerste (ontwikkelfase) inmiddels is afgerond en de tweede (testfase) in volle gang is. In de afgelopen twee jaar zijn interventies verzameld, is een raamwerk opgesteld en zijn in 2008-2009 tien verbeterteams uit ziekenhuizen en revalidatiecentra aan de slag gegaan met verbeteracties in de praktijk. Vanaf januari 2010 worden de interventies in drie rondes van één jaar landelijk verspreid over de zorginstellingen in de verspreidingsfase.

Regie en uitvoering

Het Actieprogramma is een initiatief van de Kenniskring Transitie in Zorg (Hogeschool Rotterdam) en het Kwaliteitsinstituut voor de Gezondheidszorg CBO en wordt gefinancierd door het Innovatiefonds Zorgverzekeraars. Een team van experts en adviseurs begeleidt de teams bij de invoering van veranderingen. De Nederlandse Vereniging van Kinderartsen (NVK), Revalidatie Nederland en het Landelijk Innovatieprogramma Kinderrevalidatie steunen de doelen van het programma van harte.

De opbrengst

Het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit! moet binnen vier jaar leiden tot een aantoonbare en blijvende verbetering in de zorg voor jongeren met chronische aandoeningen in Nederland: door meer aandacht te geven aan de systematische ontwikkeling van zelfmanagement en aan het proces van transitie in zorg.

De interventies

Er zijn meerdere interventies om zelfredzaamheid en zelfmanagement en transitie naar de volwassenenzorg te bevorderen. Binnen het Actieprogramma gaan we op zoek naar echte veranderingen in de directe patiëntenzorg passend bij de situatie van elk team. Het raamwerk dat samen met de experts (professionals, chronisch zieke jongeren en ouders) is ontwikkeld en in de testfase van een concrete uitwerking is voorzien, wordt in de verspreidingsfase beschikbaar gesteld in de vorm van een 'toolkit'. Hieronder een indruk van de interventies uit de toolkit.

> **Gezamenlijke missie, visie en beleid ontwikkelen**

Zorgverleners uit de kinderzorg en volwassenenzorg ontwikkelen één visie op behandeling en werkwijze

> **Transitiecoördinator**

Zorgverlener speciaal gericht op op de adolescentenpopulatie en werkzaam aan beide zijden van de transitie. Direct toegankelijk voor jongere en ouders

> **Transitie op maat: het Individueel Transitieplan (ITP)**

Samen met de jongere en ouders wordt een individueel plan opgesteld om de jongere stapsgewijs voor te bereiden op meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid en de ouders op overdracht van de regie

> **Informatie/voor jongeren en ouders / assessments**

Passende Informatie voor jongeren en ouders in de transitiefase

> **Aanpassingen in de consultvoering, bv. Gemeenschappelijk Medisch Consult**

Poliklinisch consult voor meerdere patiënten tegelijk, waarin onderlinge informatie-uitwisseling de zelfredzaamheid van patiënten kan bevorderen. Maar ook: jongeren vaker alleen de spreekkamer in, en meer aandacht voor sociaal-emotionele ontwikkeling en participatie in de samenleving, voorbereiding op werk enzovoort

> **Transitieprotocol**

> **Cursussen Ouderbegeleiding / Omgaan met je aandoening**

Het evaluatieonderzoek

Parallel aan het Actieprogramma wordt een onafhankelijk evaluatieonderzoek uitgevoerd om te onderzoeken of daadwerkelijk verbeteringen worden gerealiseerd. Het evaluatieonderzoek wordt uitgevoerd door het instituut Beleid & Management Gezondheidszorg (Erasmus MC) en Erasmus MC – Revalidatiegeneeskunde, en gefinancierd door ZonMw. Het evaluatieonderzoek heeft gevolgen voor deelname van teams aan het Actieprogramma:

1. Randomisatie (=loting). Ieder team dat meedoet wordt gerandomiseerd naar 'vroeg start' en 'late start'. De controlegroep (de 'late starters') begint een jaar later met het Actieprogramma: bij de eerstvolgende ronde. Wel beginnen zij direct met het verzamelen van gegevens voor de evaluatie. Aantrekkelijk voor controleteams is dat zij verzekerd zijn van deelname, gebruik kunnen maken van de metingen en van een nog verder doorontwikkeld implementatieprotocol. Wel kan het door de randomisatie dus voorkomen dat een team maximaal een jaar moet wachten voor ze daadwerkelijk kunnen starten met het Actieprogramma.

2. Metingen in het evaluatieonderzoek. Alle teams doen mee met het evaluatieonderzoek: niet alleen de teamleden, maar ook jongeren en ouders worden hierbij betrokken. Voordeel is dat de teams inzicht krijgen in de effecten van hun verbeteracties en zichzelf kunnen vergelijken met andere teams. Het evaluatieonderzoek bestaat uit vragenlijsten (meestal digitaal afgenomen) en enkele interviews.

Op Eigen Benen Vooruit!

De doorbraakmethode

Voor de uitvoering van het Actieprogramma wordt gebruik gemaakt van de doorbraakmethode. Dit is een beproefde manier om de invoering van verbeteringen in de zorg in de praktijk te versnellen. Het is een gestructureerde manier van werken, bestaande uit een combinatie van verschillende interventies om verbeteringen in de zorg te realiseren, op het gebied van veiligheid, kwaliteit, logistiek en efficiency.

Opzet van een doorbraakproject

Een doorbraakproject bestaat uit een aantal multidisciplinair samengestelde teams uit verschillende zorginstellingen en/of regio's in Nederland. Deze teams werken aan het optimaliseren van de zorg voor een bepaald onderwerp of zorgproces. Rondom dit onderwerp of proces formuleren ze hun eigen doelstellingen. In doorbraakprojecten wordt kennis over goede voorbeelden samen met experts uit het veld verzameld en beschikbaar gemaakt voor verspreiding onder deelnemende teams.

Tijdens de duur van een doorbraakproject vormen deelnemende teams een tijdelijk samenwerkingsverband. In deze door sommigen als 'hogedruksetel' gekenschetste leeromgeving staat het boeken van resultaten centraal.

Gedurende het project vinden landelijke werkconferenties plaats, waarbij alle deelnemende teams samenkomen. Tijdens deze conferenties krijgen teams handvatten aangereikt en kunnen zij kennis en ervaringen uitwisselen met collega's van andere deelnemende teams en experts op het betreffende terrein. Tussen de conferenties door zijn er zogenaamde actieperiodes, waarin teams met gerichte opdrachten, verbeteringen doorvoeren en de eerste resultaten worden bereikt. De deelnemende teams worden hierin begeleid door adviseurs van het landelijke kernteam en inhoudelijke experts.

Meedoen aan het Actieprogramma?

In totaal kunnen landelijk 60 tot 75 teams deelnemen aan de verspreidingsfase. Deelname staat open voor (multidisciplinaire) teams van zorgverleners in de Nederlandse ziekenhuizen (universitair medische centra en algemene ziekenhuizen) en revalidatiecentra en betrokken bij de behandeling van jongeren (12-25 jaar) met chronische, somatische aandoeningen. Het kan hierbij gaan om een deelspecialisme, één specifieke aandoening of een cluster van aandoeningen.

Randvoorwaarden voor deelname

- steun van het hoger management of de directie in de vorm van het beschikbaar stellen van de benodigde tijd, middelen, menskracht en commitment aan het project;
- een evenwichtige samenstelling van een multidisciplinair team, waarin bij de verandering betrokken disciplines zijn vertegenwoordigd – inclusief vertegenwoordigers uit de volwassenenzorg;
- gemotiveerde zorgverleners en begeleiders die de uitgangspunten delen, het plan van aanpak omarmen en tijd en energie kunnen en willen steken in het project;
- een projectleider die het project op locatie kan trekken en als contactpersoon fungeert;
- minimaal 35 patiënten ouder dan 12 jaar met een chronische ziekte in het patiëntenbestand;
- deelname aan het evaluatieonderzoek op project en individueel niveau;

Wat kost het om mee te doen en wat krijg je daarvoor?

Van de deelnemende teams vragen wij een eigen bijdrage van € 7.500,-. Dit komt overeen met 50% van de uitvoerings- en begeleidingskosten van het Actieprogramma. Daarvoor worden werkconferenties georganiseerd en ontvangt elk team toegang tot de toolkit met interventies, persoonlijk advies en begeleiding door adviseurs en inhoudelijke experts bij de planning en uitvoering van verbeteringen. Deelname aan het evaluatieonderzoek levert een bonus van € 450,- op.

Informatiebijeenkomsten

Voor teams met belangstelling voor deelname aan de verspreidingsfase worden informatiebijeenkomsten georganiseerd. Tijdens de bijeenkomsten wordt geschetst wat teams als professionals kunnen verwachten van dit project, inclusief de ondersteuning daarbij. Daarnaast wordt besproken welke inzet van de teams wordt verwacht om de beoogde resultaten te realiseren. Ook wordt informatie gegeven over het evaluatieonderzoek (zie boven). Bij serieuze belangstelling volgt een telefonische intakeprocedure om een beeld te vormen van het team (draagvlak, ambities, belemmeringen). Aan het eind van de intake moeten de verwachtingen over en weer helder zijn en wordt in gezamenlijk overleg besloten of het team definitief gaat deelnemen. U kunt de website www.opeigenbenen.nu raadplegen voor tijd en plaats van de informatiebijeenkomsten

Hoe aanmelden?

Aanmelden is eenvoudig: vul het **belangstellingsformulier** in. Dit formulier is te downloaden op www.opeigenbenen.nu. Op deze website is nog meer informatie te vinden over het Actieprogramma Op Eigen Benen Vooruit!

Nog vragen?

Heeft u inhoudelijke vragen, neem dan contact op met AnneLoes van Staa of Jeroen Havers, projectleiders Actieprogramma, tel.nr.: 030-284 3978 e-mail: j.havers@cbo.nl. Met alle andere vragen kunt u terecht bij Lenie Pappelendam, secretaresse van het Actieprogramma! E-mail: opeigenbenen@cbo.nl, telefoon: 030-284 3973, fax: 030-294 3644.